

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **J.**, bývajúceho v P.P., zastúpeného JUDr. J., advokátom v P., proti odporcovi **P.**, so sídlom v P., **o náhradu za zriadenie vecného bremena**, vedenej na Okresnom súde Poprad pod sp. zn. 20 C 126/2012, o dovolaní odporcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo 14. novembra 2013 sp. zn. 20 Co 32/2013, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove zo 14. novembra 2013 sp. zn. 20 Co 32/2013 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Poprad rozsudkom - medzitýmny - z 19. decembra 2012 č.k. 20 C 126/2012-192 určil, že navrhovateľovi patrí právo na vydanie náhrady za zriadenie vecného bremena, ktoré v prospech odporcu viazne na parcele č. KNC X. – zastavané plochy a nádvoria vo výmere 825 m², zapísanej na LV č. X., vedenom Správou katastra P. pre Obec P. a k. ú. V. zo strany odporcu. V prevyšujúcej časti návrh zamietol a vyslovil, že o trovách konania rozhodne až po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej (§ 151 ods. 3 O. s. p.). Z predmetu návrhu a vykonaného dokazovania mal za zrejmé, že navrhovateľ sa domáhal určenia práva na náhradu za zriadenie vecného bremena spočívajúceho v zastavaní pozemku líniovou stavbou vo vlastníctve odporcu. Odporca namietal, že nezodpovedá za vecné bremeno a z neho vyplývajúce bezdôvodné obohatenie, pretože sa neobohacuje. Vzhľadom na spôsob zriadenia vecného bremena a jeho opodstatnenosť posúdenie, či medzi účastníkmi išlo o vzťah z bezdôvodného obohatenia závisí od naplnenia znakov skutkovej podstaty hmotnoprávnej normy - § 451 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka. Následne poukázal na konštrukciu bezdôvodného obohatenia a charakter tohto inštitútu. Uviedol, že odporca po nadobudnutí vlastníctva k cestným telesám mal a má zákonný prostriedok na to, aby

vysporiadal práva k pozemku vo vlastníctve navrhovateľa resp. jeho právnych predchodcov (navrhovateľ je výlučným vlastníkom parcely č. KNC X. zastavané plochy a nádvoria vo výmere 825 m², zapísanej v katastri nehnuteľností vedenom Správou katastra P. na LV č. X. pre obec P. a k. ú V., ktorá sa nachádza v zastavanom území mesta P. a je zastavaná stavbou cestného telesa cesty č. I. P. - S.). Neinicioval sám ani vyvlastňovacie konanie, ani žiadne návrhy na usporiadanie vzťahov s vlastníkmi pozemkov. Jeho nečinnosť zrejme vychádzala z výhodnosti protiprávneho bezplatného užívania pozemkov, pričom sa spoliehal, že takýto stav pretrvá i naďalej. Existencia konania o pozemkových úpravách je pritom irelevantná. Ak existoval legálny postup, ktorým by bol zriadený právny titul na riadne užívanie pozemku, ale odporca uvedené neakceptuje, tak dôsledkom toho sa vlastník pozemku má možnosť na súde domáhať svojich zákonných práv návrhom na určenie, že mu patrí právo na náhradu za zriadenie vecného bremena, či vydanie bezdôvodného obohatenia a takéto konanie nemôže byť označené za konanie v rozpore s dobrými mravmi. Aj podľa stavebného zákona by vlastníkovi pozemku bola za obmedzenie alebo pozbavenie vlastníckych práv priznaná náhrada podľa trhovej ceny určenej znaleckým posudkom. Námietku, že cestné telesá slúžia na bezplatné uspokojovanie verejnej potreby nemožno vziať do úvahy, nakoľko otázka nároku na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva vlastníka pozemku bez právneho dôvodu má nepochybne aj ústavnú relevanciu (čl. 20 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky). Je nepochybné, že realizáciou stavby cestného telesa došlo k obmedzeniu vlastníckeho práva navrhovateľa resp. jeho právneho predchodcu. Tiež je nepochybné, že pri obmedzení vlastníctva nedochádza k zmene osôb vlastníka, dôjde len k zásahu do rozsahu oprávnení vyplývajúcich z obsahu ústavou zaručených práv vlastníť majetok (II. ÚS 8/97). Všetky základné práva a slobody sa chránia len v takej miere a rozsahu, dokiaľ uplatnením jedného práva alebo slobody nedôjde k neprimeranému obmedzeniu, či dokonca popretiu iného základného práva a slobody. Rovnováha verejného a súkromného záujmu je dôležitým kritériom na určenie primeranosti obmedzenia každého základného práva a slobody (II. ÚS 28/96). V tomto smere súd poukázal na konštantnú judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky nadväzujúcu na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva. Odporca ako vlastník stavby môže byť obohatený o čiastku, ktorú by navrhovateľ ako vlastník pozemku dosiahol za prenájom pozemku zastavaného stavbou. Táto čiastka doteraz nebola určená ani dohodnutá, je však nepochybné, že nárok navrhovateľa na primeranú náhradu, resp. vydanie bezdôvodného obohatenia daný je, aj keď samotná výška nároku môže dosahovať nulovú hodnotu.

Krajský súd v Prešove na odvolanie odporcu rozsudkom zo 14. novembra 2013 sp. zn. 20 Co 32/2013 rozsudok súdu prvého stupňa v jeho vyhovujúcom výroku ako vecne správny potvrdil (§ 219 ods. 1 O. s. p.). V plnom rozsahu sa stotožnil aj s jeho odôvodnením, na ktoré v podrobnostiach poukázal (§ 219 ods. 2 O. s. p.). Konštatoval, že prvostupňový súd správne zistil skutkový stav, správne vec právne posúdil, jeho rozsudok je preskúmateľný v inštančnom postupe a spĺňa náležitosti § 157 ods. 2 O. s. p. tak, že je presvedčivý. Na zvýraznenie správnosti rozsudku v napadnutej časti poukázal odvolací súd na to, že vlastníkovi pozemku náhrada za nútené obmedzenie vlastníckeho práva patrí v zmysle ochrany základných práv a slobôd, teda základného práva vlastniť a užívať majetok. Bezdôvodné obohatenie vzniká nielen vtedy, ak sa protiprávne rozmnoží majetok obohateného, ale aj vtedy, ak sa doterajší majetok nezmenšil, hoci by k tomu došlo, keby bol obohatený plnil svoje povinnosti (R 25/1986). Nie je dôvod nevzťahovať toto pravidlo aj na stav, ak obohatený vrátane verejnoprávneho subjektu využíva pozemok bez právneho dôvodu na účely komunikácie. Poukázal na zákon č. 66/2009 Z. z., a vo vzťahu k odvolacím námietkam, že zákon nijakým spôsobom neurčil odplatu v peniazoch za zriadenie vecného bremena, poznamenal, že nič na veci nemení, že primerané plnenie zo zákonom zriadeného vecného bremena nie je explicitne upravené v zákone. V tomto smere poukázal na zákonom zriadené vecné bremená v iných prípadoch, kedy sa dotknutým osobám právo na primeranú náhradu v judikatúre rovnako explicitne nepriznávalo. Napokon v súvislosti s namietanou pasívnou legitimáciou poukázal na vyjadrenie odporcu, ktorý uviedol, že vlastníkom cesty I. sa stal ex lege zákonom č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky na základe „Delimitačného protokolu o odovzdávaní a prevzatí nehnuteľného majetku – cestný majetok“, spísaný v súlade s § 24b ods. 6 zákona č. 135/1961 Zb. a podľa „Dohody o prechode majetku a s ním súvisiacich práv a povinností z vlastníctva štátu v správe Slovenskej správy ciest na Prešovský samosprávny kraj“. Vyhlásenie medzitýmneho rozsudku o základe nároku považoval aj odvolací súd za účelné (§ 152 ods. 2 O. s. p.). Námietky odporcu, že navrhovateľ vlastníckeho práva k pozemku nadobudol s tým, že bola cesta už na ňom vystavaná, môže mať podľa odvolacieho súdu vplyv len na výšku bezdôvodného obohatenia, vo vzťahu k základu nároku nie sú relevantné.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podal dovolanie odporca. Navrhol, aby ho najvyšší súd zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Namietal vadu konania podľa § 237 písm. a/ O. s. p. (zrejme nedopatrením označená vada podľa § 237 písm. d/ O. s. p.). V odôvodnení dovolania, poukázal na to, že k zastavaniu predmetného

pozemku došlo v rámci výstavby pozemnej komunikácie na základe platných právnych predpisov a so súhlasom všetkých vtedajších vlastníkov v čase, keď navrhovateľ jeho vlastníkom ešte nebol. V ďalšom poukázal na vznik vecného bremena k predmetným nehnuteľnostiam účinnosťou zákona č. 66/2009 Z. z., na vymedzenie vecného bremena v príslušných ustanoveniach Občianskeho zákonníka a na obsah právneho vzťahu vecného bremena, vzniknutého ex lege, keď zákon neurčuje odplatu v peniazoch za jeho zriadenie (ak by zákonodarca mal takýto úmysel, upravil by to v zákone tak, ako v iných uvedených prípadoch). Ďalej na podmienky a proces trvalého obmedzenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam upraveným v zákone č. 50/1976 Zb. (stavebný zákon). Uviedol, že osobitným zákonom podľa § 111b stavebného zákona je zákon č. 66/2009 Z. z., z ktorého vyplýva povinnosť poskytnúť náhradu (§ 2 a 3) formou náhradného pozemku, ktorý nemal k dispozícii a že navrhovateľ bol niekoľkokrát informovaný o riešení prostredníctvom pozemkových úprav, s ktorými nesúhlasil a požaduje vysporiadanie finančným odškodnením. Odporca mal za to, že na základe zákona č. 66/2009 Z. z. v spojení s § 11 ods. 24 zákona č. 330/1991 Zb. je daná právomoc konať o náhrade (vyrovnaní za pozemky) Okresnému úradu v P., Pozemkový a lesný odbor. Argumentom a contrario všeobecný súd nie je oprávnený rozhodovať o náhrade v zmysle zákona č. 66/2009 Z. z. v prípade, ak prebiehajú pozemkové úpravy (nariadené v katastrálnom území P. – V. rozhodnutím z 13. septembra 2002 č. 1497/02-PU Okresným úradom v Poprade odbor PP a LH. Správa a údržba ciest Prešovského samosprávneho kraja a Krajský pozemkový úrad Prešov vo vzájomnej súčinnosti pripravujú zmeny v projektoch pozemkových úprav tak, aby k majetkovoprávnemu vysporiadaniu pozemkov pod cestami II. a III. triedy došlo v čo najväčšej miere v každom katastrálnom území Prešovského samosprávneho kraja. Pozemkové úpravy v kat. území V. sú v štádiu prípravného konania podľa § 7 zákona č. 330/1991 Zb.). Na podporu svojho názoru poukázal na rozhodnutie Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 13 Co 56/2013 a v ňom vyslovený právny záver.

Navrhovateľ navrhol dovolanie zamietnuť a priznať mu náhradu trov dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O. s. p.) za splnenia podmienky vyplývajúcej z § 241 ods. 1 O. s. p. bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O. s. p.) skúmal najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré

možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O. s. p.) a dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne nie je prípustné.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O. s. p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V prejednávanej veci je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 O. s. p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. Podľa § 238 ods. 2 O. s. p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru odvolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Napokon podľa § 238 ods. 3 O. s. p. je dovolanie prípustné tiež vtedy, ak smeruje proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu alebo ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3, 4 O. s. p.

Dovoláním odporcu nie je napadnutý zmeňujúci rozsudok, ale potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, vo výroku ktorého súd nevyslovil, že dovolanie proti nemu je prípustné. Dovolací súd v prejednávanej veci dosiaľ nevyslovil ani záväzný právny názor, od ktorého by sa odvolací súd mohol odchýliť a nejde ani o prípad týkajúci sa neplatnosti zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3, 4 O. s. p. Z týchto dôvodov dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru, že dovolanie odporcu nie je podľa ustanovenia § 238 O. s. p. prípustné.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O. s. p. ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O. s. p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 238 O. s. p., ale zaoberal sa aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O. s. p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku či uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdov, spôsobilosti účastníka, zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, o nepodanie návrhu na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, o odňatie možnosti konať pred súdom a o rozhodovanie

vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom). Vady konania podľa ustanovenia § 237 písm. b/ až g/ O. s. p. odporca nenamietal a ich existenciu po preskúmaní spisu nezistil ani dovolací súd.

Dovolateľ namietal, že súdy v danom prípade rozhodli vo veci, ktorá nepatrí do ich právomoci (§ 237 písm. a/ O.s.p.), resp. že rozhodli „nad rámec“ ich oprávnení.

V občianskom súdnom konaní súdy prejednávajú a rozhodujú spory a iné právne veci, ktoré vyplývajú z občianskoprávných, pracovných, rodinných, obchodných a hospodárskych vzťahov, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány (§ 7 ods. 1 O.s.p.). V občianskom súdnom konaní súdy preskúmavajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy (pozri bližšie § 7 ods. 2 O.s.p.). Iné veci prejednávajú a rozhodujú súdy v občianskom súdnom konaní, len ak to ustanovuje zákon (§ 7 ods. 3 O.s.p.).

Nedostatok právomoci súdu sa považuje za neodstrániteľnú podmienku konania, ktorá má ten dôsledok, že súd nemôže vydať rozhodnutie vo veci samej, ale musí konanie zastaviť a vec postúpiť inému orgánu. Prípustnosť dovolania z dôvodu nedostatku právomoci súdu je daná, ak súd rozhodol vo veci, o ktorej mal rozhodnúť iný orgán.

Z obsahu spisu nepochybne vyplýva, že navrhovateľ je vlastníkom parcely č. KNC X. – zastavané plochy a nádvoria vo výmere 825 m² zapísanej na LV č. X. vedenom Správou katastra P. pre obec P. k. ú. V.. Na tejto parcele bola realizovaná stavba cestného telesa – cesty č. I. P. – S., na ktorú bolo vydané rozhodnutie o prípustnosti stavby ONV odbor dopravy č. 243/75 z 19. februára 1975. Územné rozhodnutie na stavbu bolo vydané ONV Poprad, odbor výstavby a územného plánovania č. 32/74 – ZE z 24. júna 1974 a vyňatie pôdy z poľnohospodárskeho pôdneho fondu bolo vydané v decembri 1974. Z uvedeného dôvodu nemá navrhovateľ reálnu možnosť predmetnú nehnuteľnosť užívať, preto sa svojím návrhom domáhal náhrady za takto zriadené vecné bremeno, spočívajúce v zastavaní pozemku cestnou stavbou vo vlastníctve odporcu, a to titulom bezdôvodného obohatenia. Rozhodovanie o tomto nároku bezpochyby patrí do právomoci súdu. Na tom nič nemení ani skutočnosť, že účinnosťou zákona č. 66/2009 Z. z. od 1. júla 2009 vzniklo aj k predmetnej nehnuteľnosti ex lege vecné bremeno (čl. V), ktorého obsahom je držba a užívanie pozemku pod stavbou, vrátane práva uskutočniť stavbu alebo zmenu stavby, ak ide o stavbu povolenú podľa platných právnych predpisov, ktorá prešla z vlastníctva štátu na obec alebo VÚC (§ 4

zákona). Ako uviedol aj odporca, zákon neurčuje odplatu v peniazoch za zriadenie (zo zákona) vecného bremena, jeho cieľom je usporiadať doteraz neusporiadané vlastnícke vzťahy k pozemkom pod stavbami, ktoré boli delimitované na obce a VÚC v rámci reformy verejnej správy. Predmetný zákon rieši tú situáciu, že proces usporiadania vlastníctva pozemkov pod stavbami môže územná samospráva realizovať formou zámennej zmluvy a ak nebudú pozemky usporiadané zámennou zmluvou, usporiada sa vlastníctvo pozemkov prostredníctvom pozemkových úprav podľa zákona č. 330/1991 Zb. s tým, že v tomto prípade proces pozemkových úprav začína na podnet príslušnej samosprávy, čo sa stalo aj v danom prípade. Podľa uvedenia odporcu pozemkové úpravy v katastrálnom území P. – V. boli nariadené rozhodnutím Okresného úradu Poprad odbor PP a LH č. 1497/02 – Pu z 13. septembra 2002. Z rozhodnutia, na ktoré poukázal odporca nevyplýva, že by súd v uvedenej veci vyslovil názor o nedostatku právomoci súdu rozhodovať vo veci uplatnenej náhrady za zriadené vecné bremeno ex lege podľa citovaného zákona, ale súd návrh zamietol z dôvodu možnej duplicity uspokojenia nároku navrhovateľov t. j. dostali by primeranú finančnú náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva a po pozemkových úpravách (podľa zákona) aj náhradný pozemok.

Vzhľadom na to dospel dovolací súd k záveru, že námietka dovolateľa o existencii vady konania v zmysle § 237 písm. a/ O.s.p. nie je opodstatnená. Súdny rozhodovali vo veci, ktorá patrí do ich právomoci.

Dovolací súd však zistil existenciu procesnej vady konania podľa § 237 písm. f/ O. s. p.

Pod odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.) treba rozumieť taký procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi konania znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu právnou úpravou za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Z obsahu spisu vyplýva, že proti rozsudku súdu prvého stupňa podal odvolanie odporca (čl. 205 – 210 spisu), ktoré bolo doručené navrhovateľovi (právnemu zástupcovi) 2. januára 2013 (úprava súdu čl. 211 spisu). K odvolaniu sa navrhovateľ písomne vyjadril podaním z 11. februára 2013 (čl. 213 – 214 spisu). Spis bol následne predložený krajskému súdu (predkladacia správa čl. 217 spisu), ktorý po oznámení v súlade s § 156 ods. 3 O. s. p.

v spojení s § 214 ods. 2 O. s. p. (čl. 220 spisu) vo veci 14. novembra 2013 (čl. 226 spisu) rozhodol. Teda vyjadrenie navrhovateľa k odvolaniu nebolo doručené odporcovi. Opomenutím doručenia tohto vyjadrenia odporcovi došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces v súlade s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a tým k odňatiu mu možnosti konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O. s. p. Najvyšší súd Slovenskej republiky pri tomto závere vychádzal z rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva z 13. januára 2015 vo veci Trančíková proti Slovenskej republike, v ktorom ESĽP dospel k záveru, že „opomenutie povinnosti doručiť rovnopis odporcovho písomného vyjadrenia sťažovateľke predstavovalo popretie jej práva na spravodlivé konanie“. Teda len samotná skutočnosť, že vyjadrenie k odvolaniu nebolo doručené odporcovi, bola dôvodom, prečo dovolací súd (v zmysle uvedeného rozsudku ESĽP) rozsudok krajského súdu zrušil.

Vzhľadom na uvedené Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 3 O. s. p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd aj o trovách dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O. s. p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 23. septembra 2015

JUDr. Oľga T r n k o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Lenka Pošová